

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎี เรื่องการบังคับคดีและการขายทอดตลาด

2.1 ประวัติและวิวัฒนาการของกฎหมายการบังคับคดีทางแพ่งของไทย

ประเทศไทยมีประวัติและวิวัฒนาการของกฎหมายเรื่องการบังคับคดีแพ่งตามยุคสมัยต่างๆ เป็นลำดับ ดังต่อไปนี้

2.1.1 ในสมัยสุโขทัย

เป็นสมัยแรกที่ไทยยุคชุมชนบุพกาลก้าวเข้าสู่การปกครองแบบศูนย์¹ โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นผู้ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจเป็นล้นพ้น หลังจากที่ได้ปลดแอกตนเองจากการตกอยู่ภายใต้อำนาจของเขมรแล้วตั้งเป็นอาณาจักรสุโขทัย มีพ่อขุนศรีอินทราทิตย์เป็นเจ้าสุโขทัยพระองค์แรกและเป็นราชธานีอยู่ในราว พ.ศ. 1789 - 1893 ปรากฏว่า สมัยนั้นมีการปกครองแบบพ่อปกครองลูก และมีพระมหากษัตริย์เป็นผู้ทรงไว้ซึ่งอำนาจสูงสุดในการปกครอง ทั้งในด้านนิติบัญญัติ บริหารและตุลาการ ส่วนสำหรับกฎหมายก็มีปรากฏหลักฐานให้เห็นได้จากศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง ซึ่งนักนิติศาสตร์บางท่านเห็นว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกของไทย² ว่ามีกฎหมายอยู่หลายลักษณะด้วยกัน ซึ่งส่วนที่นักนิติศาสตร์เห็นว่าเป็นกฎหมายก็มีอยู่ 4 ส่วนด้วยกัน คือ กฎหมายมรดก กฎหมายที่ดิน กฎหมายวิธีพิจารณาความ และกฎหมายร้องทุกข์ โดยเฉพาะส่วนกฎหมายวิธีพิจารณาความนั้น ก็คือ ส่วนที่กล่าวไว้ว่า

“ไพร่ฟ้าลูกจางลูกขุน มิแหละผิดแพก แสกกว้างกัน ส่วนดูแลแล้ว จึงแล่งความแก้ข้าด้วยชื่อ บ่เข้าผู้ลักมักผู้ชอน เห็นข่าวานบ่ใคร่พิน เห็นสินท่านบ่ใคร่เดือด” ซึ่งหมายความว่า การตัดสินคดี ถ้าพิจารณาได้ความสองข้างฝ่ายแล้ว ให้ตัดสินโดยเที่ยงตรง และเฉพาะส่วนของกฎหมายร้องทุกข์ก็คือส่วนกล่าวไว้ว่า

“ในปากประตูมีกระดิ่งอันหนึ่งแขวนไว้ นั้น ไพร่ฟ้าหน้าปกกลางบ้านกลางเมืองมีถ้อยมีความเจ็บท้องข้องใจ ทักจักกล่าวถึงขุนบ่ไว้ ไปสั่นกระดิ่งอันท่านแขวนไว้ พ่อขุนรามคำแหง พ่อเมืองได้ยินเรียก เมื่อถามสวนความแก้กันด้วยชื่อ ไพร่ในเมืองสุโขทัยนี้จึงชม

¹ วิชา มหาคุณ. (2523). *ประวัติศาสตร์กฎหมายและภาษากฎหมายไทย*. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 9.

² ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช. (2509). *ประชุมฉะฎฎกา และคำอธิบาย*. กรุงเทพมหานคร: เพ็ญอักษร. หน้า 595.

ซึ่งหมายความว่า ทวารพระราชวังมีกระดิ่งแขวนไว้ ถ้าราษฎรมีถ้อยความทุกข์ร้อน ก็ให้สั่นกระดิ่ง พ่อขุนรามคำแหงจะเสด็จออกพิจารณาความเอง³ แต่สำหรับในส่วนของ การบังคับคดีตามคำตัดสินจะทำประการใดอย่างใดนั้นไม่มีข้อความใดปรากฏ โดยเฉพาะจึงน่าจะเข้าใจได้ว่าเป็นสมัยที่พระมหากษัตริย์ทรงตัดสินความด้วยพระองค์เอง ซึ่งเป็นการใช้อำนาจตุลาการเอง และพระองค์เองก็มีพระราชอำนาจในด้านการบริหารอีกด้วยเช่นกัน ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าพระมหากษัตริย์ทรงตัดสินและก็ ทรงบังคับด้วยพระองค์เองอีกเช่นกัน ทั้งนี้โดยอาจมอบให้ขุนนางผู้ใดกระทำแทนได้ตามความเหมาะสม กรณีจึงเป็นการบังคับด้วยวิธีที่เป็นไปตามประสงค์ของพระมหากษัตริย์ โดยมีข้อจำกัด คือ ความเที่ยงธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งก็เป็นสิ่งที่เหมาะสมสำหรับชุมชนที่ไม่ใหญ่โตและมีโครงสร้างที่ไม่ซับซ้อนนัก

2.1.2 สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี (พ.ศ. 1893-2310)

เป็นสังคมที่อยู่ในระบบศักดินาเต็มรูป มีการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) คือ มีพระมหากษัตริย์เป็นผู้กุมอำนาจปกครองเด็ดขาดอยู่ในฐานะสมมุติเทพ ซึ่งมีอำนาจสูงส่งกว่าพระมหากษัตริย์ในสมัยสุโขทัย ในสมัยนี้ก็ได้มีตรากฎหมายขึ้นโดยพระมหากษัตริย์มากมายหลายลักษณะ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วก็จะเห็นได้ว่าเป็นกฎหมายที่สร้างขึ้นเพื่อความมั่นคงแห่งสถาบันพระมหากษัตริย์โดยแท้⁴

กฎหมายต่างๆ นั้น มีทั้งที่เป็นกฎหมายสารบัญญัติที่กำหนดสิทธิหน้าที่ของปวงชนกฎหมาย วิธีสบัญญัติเกี่ยวกับการพัฒนาตัดสินอรรถคดี และกฎหมายปกครองเป็นทำนองรัฐธรรมนูญปกครองแห่งแผ่นดิน รวมบทมาตราทั้งสิ้นทุกลักษณะแล้วมีถึง 1603 บทด้วยกัน สำหรับกฎหมายส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องการบังคับคดีนั้นก็ยังมีกฎหมายตราไว้ในกฎหมายลักษณะกระลาการ ซึ่งกล่าวไว้ว่า

“ผู้ใดแพคดีและตัดสินใหม่พินัยและเสียมิได้ไซ้ร้ ท่านให้จำประจานไว้หน้าศาลกลางแดดอย่าให้มีอันบังจ้งได้ 3 วัน แล้วเอาจำไว้ในน้ำจ้งได้ 3 วัน แล้วจึงเอาตีลวดหนังก็ตี ไม้หวายก็ตี โดยโทษานุโทษนั้นแสนละ 3 ที่ 5 ที่ จ้งสิ้นเบียดสินใหม่พินัยนั้น แล้วให้เอาคนร้ายเวนให้แก่ข้าเจ้าไพร่คีน”⁵

³ วิชา มหาคุณ. อ่างแก้ว เชียงอรรถที่ 1. หน้า 11-12.

⁴ เรื่องเดียวกัน. หน้า 11-12.

⁵ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช. (2511). กฎหมายสมัยอยุธยา. พระนคร: ทำพระจันทร์. หน้า 83.

ซึ่งจะเห็นได้ว่า เป็นการเริ่มมีบทบัญญัติเรื่องการบังคับคดีนี้ขึ้นเป็นครั้งแรก สังเกตได้ว่าลักษณะของการบังคับคดีดังกล่าวเป็นวิธีกระทำการบังคับต่อเนื้อตัวร่างกายและผู้แพคดีทั้งสิ้น หากได้มีการกำหนดไว้บังคับคดีด้วยวิธีกระทำการบังคับต่อทรัพย์สินของผู้แพคดีก่อนอย่างในปัจจุบันไม่ กรณีก็อาจเนื่องมาจากเหตุที่สังคมไทยสมัยนั้นเป็นระบบศักดินา ซึ่งพระมหากษัตริย์เป็นเจ้าของที่ดินในราชอาณาจักรทั้งหมด และจะทรงพระกรุณาประทานให้ราษฎรทำมาหากิน หรือจะยกให้แก่ใครก็ได้ โดยที่ใครจะมาได้เถียงไม่ได้ ถ้าคัดค้านได้เถียงก็ถือว่าเป็นการขัดขึ้นพระราชโองการทั้งสิ้น

2.1.3 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ถึงปัจจุบัน

กฎหมายสมัยอยุธยาได้ใช้เรื่อยมาจนกระทั่งสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ โดยในแผ่นดินของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (รัชกาลที่ 1) ได้มีการชำระสะสางและรวบรวมกฎหมายเก่าสมัยกรุงศรีอยุธยาขึ้นใหม่ และรัชกาลที่ 1 ก็ได้โปรดเกล้าฯ ให้ประทับตราราชการไว้เป็นสำคัญ 3 ดวง คือ ดวงราชสีห์ คชสีห์ และตราบัวแก้ว เรียกกันว่า "กฎหมายตราสามดวง" รวบรวมเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2347 หรือที่เรียกกันว่า "กฎหมายรัชกาลที่ 1"

ในกฎหมายตราสามดวงดังกล่าว ได้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการบังคับคดีอยู่ในกฎหมายพระไอยการลักษณะกระลาการ ซึ่งได้กำหนดเกี่ยวกับผู้มีอำนาจบังคับคดีและความรับผิดชอบของผู้บังคับคดี ไว้ในบทข้อความทั่วไป ใจความตอนหนึ่งว่า

“อันว่าลักษณะกระลาการหกจำพวกโดยพระธรรมนูญอย่างหลักอินทภาษกล่าวดังนี้
 ปกขอตถ์ ปตุโต เจโก รฎฐโก สมมานิโก
 อนุถปีโก รณญโต อนุญญาโต ฉรา มโต
 ปกขอตถ์ ปตุโต เจโก ประการหนึ่งกระลาการเปนฝักฝ่ายคู่ความข้างหนึ่ง
 รฎฐโก ประการหนึ่งกระลาการเปนนายร้อยนายแขวงเมืองนอก สมมานิโก
 ประการหนึ่งกระลาการมีใจเสมอทั้งสองข้าง คือ มิได้ลำเอียง อนุถปีโก
 ประการหนึ่งกระลาการตั้งไว้รองกระลาการผู้ใหญ่ รณญญาโต ประการหนึ่ง
 กระลาการอันพระมหากษัตริราชตั้งไว้ อนุญญาโต ประการหนึ่งกระลาการอัน
 คู่ความยอมให้บังคับเอง”

อันว่ากระลาการมีลักษณะ 6 ประการดังนี้นักปราชูพึงรู้

อันว่ากระลาการพระมหากษัตริตั้งแต่นั้น ถ้าบังคับคดีผิดไสร้ควรให้กระลาการใช้ทรัพย์สินเท่าบังคับผิดนั้น อนึ่ง ถ้ากระลาการบังคับชอบแล้ว แลคู่ความกล่าวโทษกระลาการไสร้ให้ใหม่เปนสองเท่าทรัพย์สิน อันกระลาการบังคับนั้น เหตุใดจึงกล่าวดังนี้เหตุบุคคลผู้นั้นเลมิด

กระลาการอันบังคับเป็นธรรมเนียมแลเลมิตพระราชบัญญัติอันว่ากระลาการคู่ความทั้งสองข้างยอมให้บังคับนั้น ถ้าแลบังคับบัญชาผิดไซ้หาโทษมิได้ เหตุคู่ความทั้งสองข้างให้บังคับเอง

อันว่ากระลาการห้าประการ คือ กระลาการเปนฝักฝ่ายคู่ความข้างหนึ่งก็ดี คือ กระลาการเปน นายร้อยนายแขวงก็ดี คือ กระลาการบังคับด้วยจิตรอันเสมอทั้งสองก็ดี คือ กระลาการอันกระลาการผู้ใหญ่ ตั้งให้เปนรองอาตมานั้นก็ดี แลคือกระลาการอันพระมหากษัตริย์ตั้งนั้นก็ดี แลกระลาการทั้งห้าประการนี้ ถ้าบังคับนั้นแล้วแลคู่ความมิเต็มใจแลอุทธเอาเนื้อความมาให้บังคับเล่าก็ได้

อันว่ากระลาการแลคู่ความอันยอมกันให้บังคับนั้น ถ้าบังคับคดีนั้นคู่ความมิเต็มใจแลจะอุทธเอาเนื้อความนั้นมาให้บังคับใหม่เล่ามิได้เลย เหตุเนื้อความนั้นคนทั้งสองกอบปรัดด้วยอุสาหมยอมให้ผู้นั้นบังคับ⁶ และที่เกี่ยวกับวิธีการบังคับคดี ก็ได้มีบัญญัติไว้มาตรา 48 ว่า "48 มาตราหนึ่ง ผู้ใดแพคดีแลหาสินไหมพินัยจะเสียมิได้ไซ้ ท่านให้จำประจานไว้ศาลากลางแดดอย่าให้มีอันบังจรงได้ 3 วันแล้วจำเอาไว้ในน้ำจรงได้ 3 วัน แล้วจึงเอาตีลวดหนังก็ดีไม้หวายก็ดี โดยโทษานุโทษนั้น แลสนละ 3 ที่ 5 ที่ จึงสิ้นเบียดสินไหมพินัยนั้น แล้วให้เอาคนร้ายเวนให้แก่ข้าเจ้าไพร่คิน"⁷

และในกรณีที่มีการประกันตัวผู้แพที่ถูกจำประจานไว้ และผู้แพคดีนี้ ผู้ค้ำประกันนั้น ต้องรับผิดชอบและกรณีที่ผู้ค้ำประกันได้เวนคืนตัวผู้แพคดีแก่กระลาการแล้ว ให้นายกระลาการนั้นเป็นผู้รับผิดชอบเอง ในมาตรา 12 และ 13 ว่า

"12 มาตราหนึ่ง ลูกความผู้แพคดีแลทอดสินไหมพินัยหาจะเสียมิได้ และผู้ประกันก็เวนตัวมันแก่กระลาการ แลกระลาการเอาจำไว้แลอยู่มามันหนีไซ้ ท่านว่าพันนายประกันแล้ว สวณสินไหม พินัยไซ้ ท่านให้เรียกเอาแก่นายกระลาการ ซึ่งมีได้ระวังรักษาจำให้มันหนีนั้น"

"13 มาตราหนึ่ง ลูกความแพคดีแลจำไว้เรียกสินไหมพินัย แลผู้ประกันตัวมันออกจากกระลาการอยู่มามันหนีไซ้ ท่านให้เรียกเอาสินไหมพินัย แก่มันผู้ประกันจรงถ้วน"⁸

จากบทบัญญัติดังกล่าว หมายความว่า ผู้ทำการบังคับคดีก็คือศาล หรือกระลาการพิจารณาพิพากษาคดีนั่นเอง ซึ่งในกรณีที่เป็นกระลาการที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งขึ้น และบังคับคดีผิด ก็จะต้องรับผิดชอบใช้ด้วยทรัพย์เท่ากับที่ตนบังคับคดีผิดนั้น ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่แตกต่างไปจากในปัจจุบันที่ศาลไม่ต้องดำเนินการรับผิดชอบในการบังคับคดีผิดด้วยตนเอง

⁶ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2529). *ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ 1 จุลศักราช 1166* (พิมพ์ตามฉบับหลวง). ตรา 3 ดวง เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 379-380.

⁷ เรื่องเดียวกัน. หน้า 398.

⁸ เรื่องเดียวกัน. หน้า 385.

ในส่วนของวิธีการบังคับคดี ก็ยังคงต้องใช้วิธีการบังคับเอากับเนื้อตัวร่างกายของผู้แพคดีแทนการชำระสินไหมเช่นเดิม โดยมีการประกันตัวได้ และหากผู้แพคดีหนีไป ผู้ค้ำประกันเป็นผู้ต้องผิดคดีใช้เงินแทน และหากผู้ค้ำประกันได้ตัวผู้แพคดีแก่กระลาการแล้ว หากผู้แพคดีหนีไป กระลาการก็ต้องรับผิดชอบใช้สินไหมแทนด้วยตนเอง ซึ่งไม่มีบทบัญญัติเช่นนี้แล้วในปัจจุบัน

ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การติดต่อกับประเทศตะวันตก และสถานการณ์ของโลกมีความเปลี่ยนแปลงไป ทำให้เกิดปัญหาเรื่องคนในบังคับ (subject) และเรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขต (extraterritoriality) ขึ้น ทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ประเทศไทยมาก ยิ่งส่งผลให้ประเทศไทยต้องเปลี่ยนแปลงระบบกฎหมายและการศาลไทยให้เป็นแบบตะวันตก⁹

ฉะนั้นใน ร.ศ. 115 (พ.ศ. 2439) จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติกระบวนพิจารณาความแพ่ง รัตนโกสินทรศก 115 ขึ้นใช้บังคับในประเทศไทย โดยยกเลิกกฎหมายเดิมทั้งหมดจากพระราชบัญญัติฉบับนี้ ปรากฏว่าบทบัญญัติเรื่องการบังคับคดีได้ถูกบัญญัติไว้ในหมวดที่ 14-17 ตั้งแต่มาตรา 87 ถึงมาตรา 110 ซึ่งได้กำหนดให้มีวิธีการบังคับคดีหลายวิธี โดยมีวิธีที่จะบังคับเอาทรัพย์สินและบังคับเอากับเนื้อตัวร่างกายของจำเลยด้วย กล่าวคือ

เมื่อศาลได้ตัดสินคดีแล้ว ก็จะออกหมายบังคับหรือหมายคำสั่งโดยออกตามแบบและประทับตรา เมื่อคู่ความร้องขอ (ตรงกับการออกคำบังคับในปัจจุบัน) และหมายนั้นก็ต้องกำหนดให้ใช้เงินหรือทำกิจการใดภายในกี่วันนับแต่วันที่ศาลจะเห็นสมควร ซึ่งหมายนั้นต้องแจ้งแก่ผู้ต้องจ่ายเงินหรือ ผู้ต้องกระทำการด้วยว่า “ถ้าไม่กระทำตามศาลจะเก็บยึดทรัพย์สินของ หรือจะออกหมายจับตัวมาขังไว้ แล้วจากนั้นทั้งผู้ที่มีชีวิตความในคดีแต่ได้ขอให้ศาลออกหมายคำสั่ง หรือผู้ที่ศาลออกหมายคำสั่งให้นั้นก็มิอำนาจร้องขอให้ศาลเร่งรัดผู้ต้องรับหมายนั้นให้กระทำตามหมายนั้นได้เสมือนดังผู้นั้นเป็นตัวความในคดีเรื่องนั้น และเมื่อผู้หนึ่งผู้ใดมีชีวิตความในคดีเรื่องนั้นเป็นผู้ต้องรับหมายคำสั่งนั้นแล้ว ถ้ามิได้กระทำตามหมายนั้น ก็ให้ศาลเร่งรัดให้เหมือนดังผู้นั้นเป็นตัวความในคดีเรื่องนั้น” ตามความในหมวดที่ 14 ว่าด้วยบังคับกฎหมาย คำสั่งมาตรา 87 ถึงมาตรา 92 (ซึ่งน่าสังเกตว่า กฎหมายนี้เรียกการบังคับว่า “การเร่งรัด”)

อย่างไรก็ดี เมื่อศาลมีคำตัดสินและออกหมายบังคับดังกล่าวแล้ว แต่ยังไม่มีการใช้เงิน หรือ ยังใช้ไม่ครบจำนวนและไม่ว่าศาลจะได้ออกหมายเร่ง (ซึ่งตรงกับคำว่า “หมายบังคับคดี” ในปัจจุบัน) แล้วหรือยังก็ตาม ผู้จะได้รับเงินตามคำตัดสินก็มีสิทธิที่จะขอศาลออกหมายเรียกผู้แพคดีมาไต่สวนว่า มีความสามารถที่จะหาเงินมาใช้ได้หรือไม่ มีทรัพย์สินของที่จะเอามาจำหน่าย

⁹ วิชา มหาคุณ. อ่างแล้ว เจริญรอดที่ 1. หน้า 29.

แบ่งปัน แลกเปลี่ยน หรือขายได้ ซึ่งถ้าศาลเห็นว่าไม่มีเหตุขัดข้องก็จะออกหมายเรียก และไต่สวน ให้โดยที่ผู้ชนะคดีหรือผู้แทนก็มีสิทธิที่จะซักถามได้ แต่ถ้าผู้แพ้คดีไม่มาตามหมายเรียก ศาลก็มี สิทธิจะไต่สวนผู้ชนะคดีหรือพยานอื่นๆ ที่ศาลเห็นสมควรเรียกมาด้วยก็ได้ โดยศาลจะบังคับให้ สืบพยานก่อนแล้วจึงจะเบิกความหรือศาลจะเลื่อนวันไต่สวน หรือเรียกประกันผู้แพ้คดีไว้เพื่อให้มา วันอื่นก็ได้เป็นดุลพินิจของศาล (เป็นความในหมวดที่ 15 ว่าด้วยหมายเรียกผู้แพ้คดีมาไต่สวน มาตรา 93 ถึงมาตรา 95)

สำหรับวิธีการบังคับคดีโดยตรงนั้น มีบัญญัติไว้ในหมวดที่ 16 ว่าด้วยการบังคับเร่งให้ สำเร็จตามคำพิพากษา มาตรา 96 ถึงมาตรา 107 ซึ่งกล่าวโดยสังเขปได้ว่ามีอยู่ 2 วิธีใหญ่คือ การตี ใช้นี้ วิธีหนึ่งกับการยึดทรัพย์ สิทธิเรียกร้อง และขายทรัพย์เอาเงินใช้นี้ อีกวิธีหนึ่ง

สำหรับวิธีแรก เมื่อผู้จะต้องใช้เงินไม่ยอมกระทำตาม หรือเพิกเฉย ผู้ที่จะได้เงินก็มี สิทธิร้องขอให้ศาลบังคับเอาทรัพย์สมบัติของผู้จะต้องเสียเงินมาตีใช้ได้ โดยผู้ร้องต้องเสีย ค่าธรรมเนียม (ในปัจจุบันไม่มีวิธีตีใช้นี้ภายหลังจากศาลมีคำพิพากษา)

สำหรับวิธีการยึดทรัพย์เป็นกรณีที่ศาลออกหมายเร่ง (ปัจจุบัน คือ หมายบังคับคดี) แล้ว ซึ่งศาลต้องออกตามแบบที่ 10 และประทับตรา (เช่นเดียวกันกับการออกหมายบังคับคดีใน ปัจจุบัน) ศาลจะมอบอำนาจให้เจ้าพนักงานศาล (ซึ่งคือเจ้าพนักงานบังคับคดีในปัจจุบัน) ถู้อหมายไป ทำการตามบังคับ โดยมีอำนาจยึดทรัพย์ผู้แพ้ความและขายทอดตลาด โดยมีข้อห้ามมิให้ยึดเครื่อง ที่ใช้นุ่งห่มหลับนอนซึ่งใช้สอยอยู่โดยปกติตามสมควร และเครื่องมือสำหรับการเลี้ยงชีพ โดยประมาณรวมกันราคาไม่เกินยี่สิบบาท ทั้งนี้ โดยการยึดให้ทำได้แต่เพียงเท่าราคาที่จะขาย ทอดตลาดได้คุ้มจำนวนเงินที่ศาลตัดสินและค่าธรรมเนียม และค่าใช้สอยที่เสียไปเท่านั้น นอกจากนี้สำหรับตัวและหนังสือกรรมธรรม์สัญญาใดที่เป็นหลักทรัพย์ของผู้ถูกร่ง ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ บุคคลอื่นอยู่นั้น ศาลก็ยึดเอาเป็นประกันได้ทั้งหมดหรือบางส่วนเพียงเท่าที่พอกับเงินที่เร่งรัดและ ผู้ขอให้เร่งจะฟ้องเรียกเอาเงินแทนผู้ต้องถูกเร่งก็ได้ (กรณีผู้ขอให้เร่งเป็นผู้จะได้เงินเป็นคู่ความใน คดีเอง) หรือจะฟ้องแทนผู้ซึ่งจะได้ทรัพย์ที่ร้องขอให้ออกหมายเร่งนั้นต่อไปก็ได้ (กรณีผู้ขอให้เร่ง ไม่ใช่ผู้ซึ่งจะได้ทรัพย์ตามคำสั่ง)

เมื่อยึดทรัพย์ไว้แล้วก็ต้องให้เจ้าพนักงานศาลส่งไปเก็บรักษาไว้ที่ใด หรือกับผู้ใด ตามที่ศาลเห็นสมควรไว้ไม่ต่ำกว่า 5 วันก่อนแล้ว จึงให้ขายทอดตลาดได้ เว้นแต่เป็นของที่เก็บ รักษาไม่ได้นาน จึงให้ขายได้โดยในระหว่างที่รักษาทรัพย์อยู่นี้ หากผู้จะต้องเสียเงินนำเงินตามคำ ตัดสินและค่าใช้สอยการยึดทรัพย์มาเสียต่อศาลจนครบก็ให้ทรัพย์นั้นให้ไป (น่าสังเกตว่าไม่มีการ เสียค่าธรรมเนียมถอน การยึดทรัพย์โดยเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาเช่นในปัจจุบัน)

สำหรับการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ยึดนั้น ผู้ขอให้ออกหมายเร่งจะต้องมาร้องขอเป็น ผู้ขาย ต่อศาล ศาลจึงจะสั่งให้ขายได้ โดยผู้ยื่นจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบเองแทนศาลในการที่จะเกิด ฟ้องร้องกันขึ้นในภายหลังว่าเก็บเอาทรัพย์สินมาขายผิดกฎหมายหรือผิดแบบที่เคยกระทำกันมา และ ศาลจะสั่งให้ขายได้ ต่อเมื่อมีหลักฐานเชื่อได้ว่า ทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้ถูกรังแกจริงและอยู่ในเขต อำนาจศาลเท่านั้น โดยหากมีผู้อื่นมาร้องว่าทรัพย์สินนั้นเป็นของตน (คือ การร้องขัดทรัพย์สินในปัจจุบัน) ก็ให้ศาลออกหมายนัดมาไต่สวนระหว่าง ผู้ร้องกับผู้ขอให้ออกหมายบังคับนั้น และให้ตัดสินโดย พิจารณารวบรวมให้สั้นเข้า ส่วนเงินที่ได้จากการขายทอดตลาด ถ้าเกินกว่าเงินที่ตัดสินไว้และ ค่าใช้จ่ายต่างๆ ดังกล่าวแล้ว ก็ต้องคืนให้แก่เจ้าของทรัพย์สินไป

สำหรับเรื่องความรับผิดชอบเจ้าพนักงานศาลในเรื่องเกี่ยวกับการเก็บยึดทรัพย์สินนี้ได้มี บัญญัติไว้ในมาตรา 106 ใจความว่า ถ้าไม่ยึดภายในเวลาอันควร โดยเพิกเฉยหรือรู้เห็นเป็นใจกับผู้ ต้องถูกรังแก หรือ ละเว้นไม่กระทำโดยรวดเร็วแล้ว ผู้ต้องเสียประโยชน์อาจร้องขอต่อศาลให้ไต่สวน ได้ และหากศาลไต่สวนเกินกว่าเงินในหมายเร่ง ถ้าไม่ยอมศาลก็ออกหมายเร่งรัดเจ้าพนักงานศาล ผู้ยื่นได้เช่นกัน (น่าสังเกตว่า ไม่ต้องฟ้องเป็นคดีใหม่)

สำหรับกรณีที่ทรัพย์สินอยู่นอกเขตศาล มาตรา 107 ซึ่งได้กำหนดให้ศาลส่งหมายไปยัง ที่มีเขตอำนาจให้ช่วยเร่งหรือช่วยจับได้ และเมื่อศาลนั้นเร่งได้ทรัพย์สินคืนมายึดหรือจับตัวคนมาได้ แล้วก็ต้องส่งมายังศาลที่ออกหมายเดิมเพื่อให้ศาลเดิมดำเนินการต่อไป

นอกจากวิธีดังกล่าวแล้ว ยังมีวิธีการบังคับคดีอีกวิธีหนึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นวิธีบังคับเสริม ซึ่งกฎหมายได้ระบุไว้ว่าเป็นบทลงโทษดังได้บัญญัติไว้ในหมวดที่ 17 ว่าด้วยการลงโทษผู้ที่ไม่ทำ ตามบังคับ มาตรา 108 ถึงมาตรา 110 คือ การที่ผู้ใดไม่ยอมทำตามหมายบังคับหรือคำสั่งด้วยใจแล้ว ผู้ขอให้ออกหมายนั้น จะร้องขอให้ศาลสั่งให้ผู้ไม่ทำตามนั้นมาชี้แจงว่าเหตุใดตนถึงไม่ควรต้องรับ โทษในข้อที่ไม่ทำตามหมายนั้น ซึ่งถ้าศาลไม่เห็นว่ามีเหตุขัดข้องแล้วก็จะออกหมายคำสั่งตาม ขอให้ แต่ทั้งนี้ศาลก็ไม่จำเป็นต้องออกคำสั่งนั้น เว้นแต่ศาลได้ฟังพยานที่ควรเชื่อได้แล้วว่า ถ้าผู้ไม่ ทำตามหมายนี้ไม่ชี้แจงเหตุแก้ตัวได้แล้วก็มีมูลที่จะบังคับได้ทันที ศาลจึงจะทำคำสั่ง ซึ่งศาลต้องส่ง สำเนา คำพยานนั้นไปพร้อมกับหมายคำสั่งให้แก่ผู้ไม่ทำตาม เพื่อเขาจะได้หักล้างคำพยานนั้นได้ จากนั้นถ้าผู้ไม่ทำตามไม่มาในวันนัด โดยมีหลักฐานว่าได้รับหมายไว้แล้ว หรือมาแต่ไม่ได้ชี้แจงเหตุ แก่ตัวแก่ศาล ก็ให้ศาลออกหมายจับผู้ไม่มาลงโทษขังได้ ทั้งนี้ โดยศาลจะเลื่อนวันกำหนดใหม่ หรือจะออกหมายจับตัวผู้ไม่มาขังไว้ในวันอื่นก็ได้ ซึ่งเมื่อศาลกักขังแล้ว ผู้นั้นก็จะต้องรับโทษไป จนกว่าจะยอมทำตามหมายบังคับ และต้องหาประกันตัวไปตามที่ศาลเห็นสมควรเพื่อออกไป

กระทำการนั้นๆ หรือถ้ายังไม่ทำตามจะขังไว้จนกว่าศาลจะเห็นว่าเป็นผู้ไม่สามารถจะกระทำตามนั้นได้ หรือจนกว่าจะเสียค่าปรับที่ศาลจะกำหนดตามกฎหมาย

พระราชบัญญัติกระบวนการพิจารณาความแพ่ง ร.ศ. 115 นี้มีผลใช้บังคับอยู่เพียง 12 ปี ก็ได้มีการตราพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2451) ขึ้นใช้บังคับ ทั้งนี้ โดยที่พระราชบัญญัตินี้ได้ถูกตราขึ้นด้วยวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมกฎหมายในเรื่องอำนาจศาลและวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งกระจัดกระจายเข้าเป็นหมวดหมู่ เพื่อสะดวกแก่การพิจารณาคดีและยกเลิกกฎหมายเก่า ซึ่งเป็นปรักษัณฑขวางเสียทั้งสิ้น แต่อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการสะสางชุดนี้ก็ยังสามารถถือโอกาสนี้แก้ไขบทกฎหมายเก่าที่เห็นว่าจำเป็นให้ดียิ่งขึ้นด้วย โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับการบังคับคดีก็ได้กำหนดให้อำนาจศาลที่จะยึดทรัพย์ หรือจับตัวลูกหนี้ที่หลบหนีได้รวดเร็ว ยิ่งขึ้นกว่าเดิม¹⁰

สำหรับเรื่องการบังคับคดีก็ได้มีบัญญัติไว้ในหมวดที่ 11 ว่าด้วยคำสั่งหรือคำบังคับ มาตรา 71 ถึงมาตรา 75 หมวดที่ 12 ว่าด้วยยึดทรัพย์มาตรา 76 ถึงมาตรา 92 หมวดที่ 13 ว่าด้วยลงโทษผู้ที่ไม่ทำตามบังคับมาตรา 93 ถึงมาตรา 93 ซึ่งพอสรุปความแตกต่างจากเดิมได้ดังนี้

การออกคำบังคับกฎหมายมาตรา 71 ได้กำหนดให้ศาลออกคำบังคับและหมายทันทีที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ทั้งนี้ โดยไม่ต้องร้องขอเช่นเดิม และได้เพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับการประกัน ในมาตรา 75 ความว่า

“เมื่อผู้ใดได้ทำหนังสือรับประกัน หรือรับประกันโดยวิธีอื่น ต่อหน้าศาลเพื่อทำตามคำพิพากษาหรือคำสั่งใดๆ ทั้งหมดหรือแต่ส่วนใดส่วนหนึ่งก็ดี จะใช้คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น บังคับ ผู้นั้นตามหนังสือประกัน เหมือนดังเป็นคำพิพากษาหรือคำสั่งก็ได้โดยไม่ฟ้องนายประกัน นั้นเป็นคดี ขึ้นใหม่”

สำหรับวิธีการบังคับคดีได้มีบทบัญญัติเพิ่มเกี่ยวกับกำหนดเวลาบังคับคดี ว่านับแต่วันฟังคำพิพากษาและมีหมายบังคับ (คำบังคับ) ให้ใช้เงินแล้ว ให้ขอยึดทรัพย์ได้ภายในกำหนด 10 ปี (มาตรา 76) และในการที่โจทก์ผู้ยึดทรัพย์ของผู้แพคดี ถ้าศาลสงสัยว่าเป็นทรัพย์ที่ไม่ควรยึด ศาลก็มีอำนาจเรียกประกันจากผู้ขอหมายยึดทรัพย์ได้ เพื่อคุ้มกันความเสีย (มาตรา 77) และสำหรับเรื่องความรับผิดชอบ ก็ได้บัญญัติเพิ่มว่าให้ผู้ชนะคดีที่ใช้ยึดทรัพย์สิ่งใดนั้นเป็นผู้รับผิดชอบในการที่เจ้าพนักงานศาลยึดและขายทรัพย์นั้น (มาตรา 87) และในกรณีที่เจ้าพนักงานยึดทรัพย์สงสัยว่าทรัพย์

¹⁰ กรมบังคับคดี. (2550). *เอกสารโครงการพัฒนาการบังคับคดีแพ่ง*. อบรมหลักสูตรการพัฒนากฎหมายภาครัฐ ระดับกลาง. หน้า 13.

นั้นไม่ใช่เป็นของผู้แพคดี เจ้าพนักงานศาลก็มีอำนาจที่จะงดการยึดทรัพย์เฉพาะทรัพย์ที่สงสัยนั้น และจะทำการไต่สวนเองก็ได้ สำหรับวิธีการบังคับคดีนั้น ไม่ได้มีการบัญญัติถึงการบังคับเอาจากทรัพย์ที่ใช้หนี้เงินตามคำพิพากษา จึงเท่ากับเป็นการยกเลิกวิธีนี้ไปโดยปริยาย และในการบังคับเอาจากสิทธิเรียกร้องที่ ผู้แพคดีมีอยู่เหนือบุคคลอื่นนั้น ก็ได้มีข้อกำหนดเพิ่มรายละเอียดวิธีการบังคับคดีไว้ใจความหนึ่งว่า “เมื่อผู้ชนะคดีได้สาบานเป็นหลักฐานว่าบุคคลนี้เป็นผู้แพคดี แล้วเรียกผู้นั้นมาไต่สวน ถ้าเป็นจริงก็ให้นำเงินนั้นมาส่งต่อศาล ถ้าไม่ทำตามศาลก็มีอำนาจเรียกตัวมาไต่สวน และมีคำสั่งตามที่สมควร โดยจะยึดทรัพย์ขายทอดตลาดก็ได้” (ตามมาตรา 84)

สำหรับเรื่องการร้องขัดทรัพย์ก็ได้เปลี่ยนแปลงบทบัญญัติการไต่สวน และการจัดการกับทรัพย์ให้ละเอียดขึ้นกว่าเดิม โดยถ้าเป็นทรัพย์เคลื่อนที่ได้ (สังหาริมทรัพย์) เมื่อศาลชั้นต้นสั่งยกคำร้องขัดทรัพย์แล้วก็สั่งขายได้ทันที ทรัพย์จะงดไว้ในระหว่างอุทธรณ์ก็ได้ และถ้าผู้ร้องขัดทรัพย์แพคดีในที่สุด ศาลก็มีอำนาจบังคับให้เสียค่าปวยการแก่ผู้ชนะคดีตามที่เห็นสมควร และห้ามมิให้อุทธรณ์ในการที่ศาลกำหนดค่าเสียหายนี้ เว้นแต่จะกำหนดให้เกินกว่าอัตราซึ่งละ 1 บาทต่อเดือนหรือร้อยละ 15 ต่อปี ซึ่งผู้ร้องมีสิทธิขอให้ออนการยึดอย่างเดียว จะเรียกค่าเสียหายไม่ได้ ต้องฟ้องเป็นอีกคดีหนึ่งต่างหาก (มาตรา 89)

นอกจากนี้ ในเรื่องการลงโทษผู้แพคดีที่ไม่ทำตามคำสั่งศาล ก็ได้บัญญัติไว้เพิ่มขึ้นอีก มาตราหนึ่งว่า “ถ้าผู้แพคดีไม่ทำตามคำบังคับของศาลกรณีหนึ่ง หลบหนีกรณีหนึ่ง หรือคิดอ่านยกยอกทรัพย์อีกกรณีหนึ่ง ก็ให้ศาลมีอำนาจจับตัวผู้นั้นมาขังได้” (ตามมาตรา 79)¹¹

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ.127 นี้ ได้ใช้บังคับเรื่อยมาจนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2477 ขึ้นใช้บังคับ ซึ่งมีผลใช้บังคับเป็นกฎหมายตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2478 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน ซึ่งต่อมาภายหลังมีการแก้ไขเพิ่มเติมเรื่อยมาอีกหลายฉบับ

สำหรับเรื่องการบังคับคดีก็ได้ถูกบัญญัติไว้ในภาค 4 ลักษณะ 2 ตั้งแต่มาตรา 271 ถึงมาตรา 323 ซึ่งต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพิ่มเติมใหม่หลายต่อหลายครั้งพอสรุปได้ดังนี้

1) พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2493 ได้แก้ไขในส่วนของทรัพย์ที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีในมาตรา 285

2) พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2499 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมคือ (1) การร้องขัดทรัพย์ในมาตรา 288 (2) กรณีที่เงินค้างจ่ายให้ตกเป็นของแผ่นดินในมาตรา 323

¹¹ เรื่องเดียวกัน. หน้า 14.

3) พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2518 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม คือ (1) ทรัพย์สินไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีในมาตรา 285 (ยกใหม่ทั้งมาตรา) (2) สิทธิเรียกร้องที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีในมาตรา 286

4) พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2527 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม คือ (1) เรื่องการเฉลี่ยทรัพย์สินในมาตรา 290 (2) เพิ่มเรื่องการถอนการบังคับคดีในมาตรา 295 ทวิ และมาตรา 295 ตริ (3) เพิ่มวิธีพิเศษสำหรับบังคับคดีในคดีที่ศาลพิพากษาให้ขับไล่และรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างออกไปจากอสังหาริมทรัพย์ในมาตรา 296 ทวิ 296 ตริ 296 จัตวา 296 เบญจ 296 ฉ และ 296 สัตต (4) เปลี่ยนแปลงเงื่อนไขในการจับ และกักขังลูกหนี้ตามคำพิพากษาใหม่ในมาตรา 297, 298, 299, 300, 301, 302¹²

5) พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2542 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม คือ (1) การออกคำบังคับเพื่อการบังคับคดีมาตรา 272 (2) การกำหนดเงื่อนไขในคำบังคับมาตรา 273 วรรคหนึ่ง (3) การวางเงินประกันในกรณียึดทรัพย์มาตรา 276 วรรคสอง (4) เพิ่มเติมการไต่สวนในคดีโมฆะก่อนออกหมายบังคับคดีมาตรา 277 วรรคสาม

6) พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2542 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม คือ (1) การอุทธรณ์คำสั่งศาลและคำพิพากษาอันเป็นที่สุดในมาตรา 286 วรรคสี่ (2) การกำหนดจำนวนเงินของเจ้าพนักงานบังคับคดีและการร้องขอให้ศาลมีกำหนดจำนวนเงินใหม่ รวมทั้งการอุทธรณ์คำสั่งศาลในมาตรา 286 วรรคสาม วรรคสี่ วรรคห้า ตามลำดับ (3) กรณีคำสั่งศาลเป็นที่สุดในมาตรา 288 วรรคสาม (4) กรณีคำสั่งศาลอนุญาตให้ถือเป็นที่สุดในมาตรา 290 วรรคเก้า (5) กรณีคำสั่งศาลที่อนุญาตให้ถือเป็นที่สุดในมาตรา 291 วรรคสอง (6) กรณีศาลมีคำสั่งงดการบังคับคดีและคำสั่งอนุญาตให้ถือเป็นที่สุดในมาตรา 293 วรรคสอง วรรคสาม (7) กรณีศาลสั่งเพิกถอน แก้ไขคำบังคับ หรือหมายบังคับคดีในมาตรา 296 (8) กรณีคำสั่งศาลที่อนุญาตให้ถือเป็นที่สุดในมาตรา 306 วรรคสอง การอุทธรณ์คำสั่งศาลและคำสั่งถือเป็นคำสั่งศาลที่อนุญาตให้ถือเป็นที่สุดในมาตรา 307 วรรคสอง (9) การเพิกถอนการขายทอดตลาดในมาตรา 309 ทวิ (10) จัดการทรัพย์สินต่างๆ ของเจ้าพนักงานบังคับคดีซึ่งลูกหนี้อาจมีสิทธิ

¹² พิพัฒน์ จักรางกูร. (2527). *พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2527 และ (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2527 พร้อมด้วยคำอธิบาย*. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองสาส์น. หน้า 6-11.

เรียกร้องต่อบุคคลภายนอกในมาตรา 310 (11) อำนาจของเจ้าพนักงานบังคับคดีในการที่จะอายัดหรือจำหน่ายทรัพย์สิน การอายัดทรัพย์สินของเจ้าพนักงานบังคับคดีตามคำสั่งศาลในมาตรา 311

7) พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2543 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม คือ การกำหนดการบังคับคดีของศาลในมาตรา 276 วรรคสาม

8) พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2547 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม คือ เกี่ยวกับการงดการบังคับคดีของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในมาตรา 292 (3) การขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาในมาตรา 309 ทวิ

9) พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2548 ได้เพิ่มเติม มาตรา 309 ตริ ซึ่งได้บัญญัติไว้ว่า "เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีโอนอสังหาริมทรัพย์ที่ขายให้แก่ ผู้ซื้อหากทรัพย์สินที่โอนนั้นมีลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารอยู่อาศัยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารไม่ยอมออกไปจากอสังหาริมทรัพย์นั้น ผู้ซื้อชอบที่จะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลที่อสังหาริมทรัพย์นั้นตั้งอยู่ในเขตศาลให้ออกคำบังคับให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบริวารออกไปจากอสังหาริมทรัพย์ภายในระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควรกำหนด แต่ไม่น้อยกว่าสามสิบวัน ถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารไม่ปฏิบัติตามคำบังคับ ให้บังคับตาม มาตรา 296 ทวิ มาตรา 296 ตริ มาตรา 296 จัตวา มาตรา 286 เบญจ มาตรา 296 ฉ และ มาตรา 296 สัตต มาตรา 299 มาตรา 300 มาตรา 301 และมาตรา 302 โดยอนุโลม ทั้งนี้ ให้เจ้าพนักงานศาลเป็นผู้ส่งคำบังคับ โดยผู้ซื้อมีหน้าที่จัดการนำส่ง และให้ถือว่าผู้ซื้อเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาและลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารที่อยู่อาศัยในอสังหาริมทรัพย์นั้นเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษิตามบทบัญญัติดังกล่าว

2.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับการขายทอดตลาดทรัพย์สิน

ประเพณีการขายทอดตลาดได้มีการคิดค้นและได้ถูกนำมาใช้เป็นระยะเวลาหลายพันปี ตั้งแต่ในสมัยจักรพรรดิโรมันระหว่างศตวรรษที่ 5 ก่อนคริสตกาล ชาวบาบิโลเนียนได้ขายหญิงสาวเป็นภรรยาของชายที่สามารถจ่ายเงินซื้อไปได้ ปัจจุบันการขายทอดตลาดได้ถูกนำมาใช้หลากหลายวัตถุประสงค์ไม่ว่าจะเป็นการประมูลสัญญาก่อสร้างทางด่วน การประมูลคลื่นความถี่ หรือใช้เป็นเครื่องมือในการประมูลงานศิลปะหายาก รวมทั้งการบังคับคดีขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อนำมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา การขายทอดตลาดมีลักษณะที่ไม่

เหมือนกับการซื้อขายทรัพย์สินในตลาดทั่วไปกล่าวคือ ผู้เข้าร่วมการประมูลหลายคนต่างเสนอราคา เพื่อจะได้สิทธิในการซื้อทรัพย์สินจากผู้ขายเสมือนกับผู้เข้าสู่ราคากำลังแข่งขันกันอยู่

ในทางเศรษฐศาสตร์ได้มีการจำแนกทฤษฎีการขายทอดตลาด ซึ่งสามารถนำมาใช้กับการขายทรัพย์สินเดี่ยวหรือหลายสิ่งร่วมกัน โดยแบ่งเบื้องต้นเป็น 3 ประเภท คือ

(1) การขายทอดตลาดแบบยื่นซองเสนอราคา (Sealed bid Auction) แยกเป็นการชำระราคาลำดับแรก (First Price Auction) และการชำระราคาลำดับสอง (Second Price Auction)

(2) การขายทอดตลาดแบบฮอลันดา (Dutch Auction)

(3) การขายทอดตลาดแบบอังกฤษ (English Auction)

2.2.1 การขายทอดตลาดแบบยื่นซองเสนอราคา (Sealed bid Auction)

การขายทอดตลาดแบบยื่นซองเสนอราคา มีหลักเกณฑ์ที่สำคัญ คือ ผู้เข้าสู่ราคามีสิทธิเสนอราคาได้เพียงครั้งเดียว โดยวิธีการยื่นซองปิดผนึกต่อผู้ทอดตลาด (Sealed bid or written bid) ราคาที่เสนอในการประมูลจะไม่มีผู้ใดล่วงรู้แม้แต่ผู้ทอดตลาด การขายทอดตลาดแบบยื่นซองเสนอราคา โดยชำระราคาลำดับแรก (First price Auction) โดยผู้ทอดตลาดตกลงขายทรัพย์สินให้แก่ผู้เสนอราคาไว้และการขายทอดตลาดแบบชำระราคาลำดับสอง (Second Price auction) ถ้าผู้เข้าสู่ราคาคนใดเป็นผู้ชนะการประมูล จะชำระราคาค่าซื้อทรัพย์สินในจำนวนที่เท่ากับราคาของผู้ที่เสนอราคาสูงสุดเป็นลำดับที่สอง

กระบวนการในการขายทอดตลาดแบบยื่นซองเสนอราคา ในขั้นตอนแรกผู้ขายจะตัดสินใจว่าจะดำเนินการขายทรัพย์สินเอง หรือจ้างตัวแทน (ผู้ทอดตลาด) ถ้าผู้ขายเลือกที่จะจ้างผู้ทอดตลาดจะต้องชั่งน้ำหนักระหว่างความชำนาญในดำเนินการขายและค่าธรรมเนียมการจ้างที่สมเหตุผล ในกรณีที่เลือกวิธีประมูลแบบยื่นซองเสนอราคา ผู้ขายหรือผู้ทอดตลาดต้องแสวงหาผู้สู่ราคาที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยการโฆษณาประกาศหนังสือพิมพ์ โดยระบุเฉพาะเจาะจงคนที่มีความสนใจในทรัพย์สินก่อนหน้านั้นโดยระบุประเภทของทรัพย์สินลงไป หรืออาจจะระบุลำดับของทรัพย์สินที่อยู่ในความครอบครองของตนนอกจากนั้นผู้ขายหรือตัวแทน จำต้องติดต่อกับนักลงทุน พ่อค้าปลีก รวมทั้งบุคคลอื่นๆ โดยตรง

วิธีการประมูลทรัพย์สินแบบยื่นซองเสนอราคาได้กำหนดให้ผู้เสนอราคาได้เพียงครั้งเดียว โดยการยื่นซองปิดผนึก ราคาที่เสนอในการประมูลจะเป็นความลับจากผู้เสนอราคาและผู้ทอดตลาดจนกระทั่งถึงเวลาเปิดซอง ในทางเศรษฐศาสตร์จะสันนิษฐานว่า ผู้เสนอราคาสูงสุดเป็นผู้ที่ต้องการทรัพย์สินนั้นอย่างมาก เนื่องจากผู้เข้าสู่ราคาสามารถยื่นซองเสนอราคาได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น

การประเมินมูลค่าทรัพย์สินของผู้เข้าผู้ราคาแต่ละคนจึงมีความสำคัญอย่างมากหากผู้เข้าผู้ราคาประเมิน ค่าผิดพลาดส่งผลให้ซื้อทรัพย์สินไม่ได้แม้ว่าจะเสนอราคาสูงมากก็ตาม

ดังนั้น การประเมินราคาทรัพย์สินที่นำมาขายทอดตลาดเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง ผู้ผู้ราคา ในการประมูลแบบยื่นซองเสนอราคาจึงต้องตรวจสอบหรือสำรวจทรัพย์สินและทำการประเมินมูลค่าหรือราคาตลาดของทรัพย์สินนั้นก่อนยื่นซองเสนอราคา โดยพิจารณาว่าต้องการซื้อทรัพย์สินไปเพื่อวัตถุประสงค์ใด กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้ผู้ราคาต้องการซื้อเพื่อนำไปขายต่อทำกำไร ผู้ผู้ราคาจะต้องคาดคะเนถึงมูลค่าตลาด และมูลค่าของกำไรที่จะได้หลังจากนำไปขายแต่ในกรณีที่ผู้ผู้ราคาต้องการซื้อไปใช้ประโยชน์เองจะต้องตั้งคำถามกับตัวเองก่อนว่าในการซื้อทรัพย์สินอย่างเดียวกัน ประเภทเดียวกัน ผู้ผู้ราคาจะต้องจ่ายเงินเท่าใดเพื่อซื้อทรัพย์สินนั้นๆ ในตลาดอื่น

อาจกล่าวได้ว่าการขายทอดตลาดแบบยื่นซองเสนอราคามีรูปแบบที่ถูกสร้างมาเพื่อกระตุ้นให้ผู้ผู้ราคาทำการเสนอราคาประมูลอย่างเป็นความจริง โดยผู้ผู้ราคาแต่ละคนจะมีเวลาในการประเมินมูลค่าหรือคุณค่าของทรัพย์สิน เพื่อเสนอราคาให้ใกล้เคียงกับมูลค่าตลาดมากที่สุด เนื่องจากผู้ผู้ราคามีโอกาสเสนอราคาเพียงครั้งเดียวในการที่ผู้ผู้ราคาไม่แน่ใจในมูลค่าของทรัพย์สิน หรือทำการประเมินราคาทรัพย์สินโดยเสนอราคาสูงเกินไปโดยสำคัญผิดผู้ผู้ราคาที่ได้ยื่นซองเสนอราคาไว้แล้วสามารถถอนคำเสนอได้ทุกเวลาก่อนวันที่มีการประมูลขายทอดตลาดทรัพย์สิน

ในการขายทอดตลาดแบบยื่นซองเสนอราคาส่วนมากจะมีการกำหนดราคาขั้นต่ำในการประมูลทรัพย์สินไว้ เพื่อเป็นการป้องกันมิให้ผู้ผู้ราคาเสนอราคาต่ำกว่าที่ผู้ขายหรือผู้ทอดตลาดจะรับได้ ดังนั้น ถ้าผู้ผู้ราคาเสนอราคาต่ำกว่าราคาขั้นต่ำ ผู้ขายสามารถไม่ขายได้ ซึ่งข้อตกลงดังกล่าวจะถูกกำหนดไว้ใน subject of confirmation มีความหมายว่าผู้ขายสามารถปฏิเสธที่จะยอมรับราคาประมูลที่เห็นว่าต่ำเกินไป ดังนั้น ผู้ขายหรือผู้ทอดตลาดจำต้องชั่งน้ำหนักระหว่างราคาประมูลที่มีผู้เสนอกับความต้องการทรัพย์สินของผู้ผู้ราคา รวมทั้งค่าใช้จ่ายที่อาจจะเกิดขึ้นหากผู้ขายหรือผู้ทอดตลาดปฏิเสธที่จะขายทรัพย์สิน ในทางกลับกันผู้ผู้ราคาต้องสามารถชั่งน้ำหนักโดยอาศัยปัจจัยเดียวกัน และไม่ทำการประมูลตามราคาที่แท้จริงของทรัพย์สินแต่ให้เสนอราคาที่คาดคิดว่าเป็นราคาที่ผู้ขาย จะยอมรับได้ มีข้อที่น่าสังเกตว่า ในภาวะที่อุปสงค์ต่ำจะส่งผลให้ผู้เข้าผู้ราคาประสบความสำเร็จในการประมูลมากกว่าในช่วงที่อุปสงค์สูง เนื่องจากจะมีผู้ผู้ราคาที่เสนอราคาเป็นจำนวนมากทำให้การแข่งขันกันเสนอราคามากกว่า

ปัญหาที่มักพบเสมอในการขายทอดตลาดที่แบบยื่นซองเสนอราคา คือ การรวมกลุ่มกันกดราคาผู้ผู้ราคาบางคนจะเข้าร่วมกลุ่มกันเพื่อที่จะตกลงถึงจำนวนราคาประมูลที่จะเสนอก่อน

ล่วงหน้า ทำให้ผู้ซื้อสามารถซื้อทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูงได้ในราคาต่ำมาก หลังจากนั้นจะนำไปขายตามราคาที่เป็นความจริงตามท้องตลาด และนำผลกำไรมาแบ่งกันภายหลัง หรือการรวมกลุ่มกันเพื่อคุกคาม ชูเชิญ ผู้เข้าร่วมประมูลรายอื่นไม่ให้เสนอราคา หรืออาจจะมีการสมรู้ร่วมคิดกันระหว่างผู้ทอดตลาดกับผู้ซื้อราคาเนื่องจากการประมูลแบบยื่นซองเสนอราคาจะประกาศเฉพาะราคาประมูลที่สูงสุดต่อสาธารณะเท่านั้น ถ้าผู้ทอดตลาดสามารถประกาศชื่อผู้ที่ประมูลราคาต่ำกว่าเป็นผู้ชนะการประมูลก็ได้

การขายทอดตลาดแบบยื่นซองเสนอราคาจะมีความเหมาะสมสำหรับการประมูลขายทรัพย์สินประเภทเครื่องอุปโภค บริโภค เครื่องใช้สำนักงาน และเครื่องจักร ตลอดจนกรณีอสังหาริมทรัพย์ในภาวะที่มีผู้ต้องการประมูลซื้อทรัพย์สินไม่มากนัก¹³

2.2.2 การขายทอดตลาดแบบฮอลันดา (Dutch auction)

วิธีการในการดำเนินการขายทอดตลาดแบบฮอลันดา คือ ผู้ทอดตลาดจะขานราคาสูงสุดของทรัพย์สินที่จะขายเมื่อไม่มีผู้ใดบอกรับ ผู้ทอดตลาดก็จะลดราคาให้ต่ำลงเรื่อยๆ จนกระทั่งมีผู้ประมูลสนองรับรองราคา และทำการขายทรัพย์สิน ณ ราคาดังกล่าว การทอดตลาดแบบฮอลันดาเป็นวิธีการที่ไม่ซับซ้อน เพื่อที่จะได้รับผลกำไรหรือผลตอบแทนให้มากที่สุด ผู้เข้าผู้ราคาทำการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทั้งในส่วนของผู้ประมูลและผู้เข้าร่วมประมูลคนอื่น ผู้เข้าผู้ราคาแต่ละคนพยายามที่จะบอกรับหรือหยุดราคาไว้ที่ราคาและผู้ทอดตลาดเสนอซึ่งต่ำกว่ามูลค่าทรัพย์สินที่ผู้เข้าผู้ราคาประมาณไว้ ในขณะที่เดียวกันราคาดังกล่าวต้องสูงกว่าราคาประมาณของผู้เข้าร่วมการประมูลอื่น¹⁴

2.2.3 การขายทอดตลาดของประเทศอังกฤษ (English auction)

ระบบศาลอังกฤษสมัยใหม่ แบ่งออกเป็นสามลำดับ คือ

1. ศาลสูง ได้แก่ ศาลสภาขุนนาง (The House of Lords)
2. ศาลสูงชั้นกลาง ได้แก่ ศาลซุมพรีม คอร์ท ออฟ จูดิเคเจอร์ (The Supreme Court of Jaudicature) ซึ่งแบ่งออกเป็นสองส่วนคือ

2.1 ศาลไฮคอร์ท ออฟ จัสติส มีเขตอำนาจเหมือนศาลชั้นต้นโดยไม่มีข้อจำกัดประกอบด้วยแผนกต่างๆ ดังนี้

- (1) แผนกควีนส์เบนช์ (Queen's Bench Division)
- (2) แผนกชานเซอร์รี่ (Chancery Division)

¹³ วันดี เอื้อสกุลพิพัฒน์. (2550). "การขายทอดตลาด". สารนิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 17.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน. หน้า 18.

(3) แผนกครอบครัว (Family Division)

2.2 ศาลอุทธรณ์ (The Court of Appeal)

3. ศาลชั้นล่าง ได้แก่ ศาลเคาน์ตี คอร์ท (County Courts) และศาลมาจิสเตรท คอร์ท (Magistrate Court)

ข้อสังเกต ศาลไฮคอร์ท ออฟ จัสติส และศาลเคาน์ตี คอร์ทต่างมีอำนาจบังคับตามคำพิพากษาของตนกระบวนการบังคับคดีทั้งสองศาลโดยภาพรวมก็คล้ายคลึงกัน เว้นแต่ในบางเรื่อง เช่น การบังคับคดีอัยตรารายได้ (Attachment of eaming orders) ซึ่งศาลเคาน์ตี คอร์ทเท่านั้นที่มีอำนาจทำได้

การบังคับคดีแบ่งตามกฎหมายอังกฤษเป็นกระบวนการที่แยกต่างหากจากกระบวนการพิจารณาคดีในศาล หากศาลมีคำพิพากษาแล้วลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตาม เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็ต้องขอให้ศาลบังคับตามคำพิพากษาซึ่งทำได้หลายวิธีขึ้นอยู่กับลักษณะและประเภทของคำพิพากษาที่ต้องบังคับตามกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common law) หากลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ยอมปฏิบัติตามคำพิพากษาให้ส่งมอบทรัพย์สินหรือชำระค่าเสียหาย เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็อาจขอให้บังคับคดีโดยยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษานำมาชำระหนี้เท่านั้น โดยเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่สามารถขอให้ศาลบังคับลูกหนี้ตามคำพิพากษาปฏิบัติหรืองดเว้นการปฏิบัติอย่างใดได้ เว้นแต่เป็นคำพิพากษาของศาลชานเซอร์รี่ (The Court of Chancery) ซึ่งพิจารณาโดยใช้กฎหมายเอ็คคิวตี้ (equity) จึงจะบังคับให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาปฏิบัติตามชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจง โดยศาลจะออกหมายบังคับคดีให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาปฏิบัติตามสัญญาที่เรียกว่า specific performance หากบังคับให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษางดเว้นการปฏิบัติที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายก็จะออกหมายที่เรียกว่า injunction¹⁵

วิธีการบังคับเอาแก่ทรัพย์สิน (Execution against goods)

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติศาลประจำมณฑล 1984 (The County Courts Act 1984) ส่วนที่ 40 คำพิพากษา คำสั่ง การขายที่ดิน ฯลฯ

ข้อ 40.15 (1) ได้กำหนดขอบเขตของมาตรานี้ว่า

¹⁵ เม้าพันธ์ ขอบน้ำตาล. (2543). "สิทธิของผู้ซื้อทรัพย์สินโดยสุจริตในการขายทอดตลาด: ศึกษากรณีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1330". วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 27.

(ก) เกี่ยวกับอำนาจของศาลในการออกคำสั่งเพื่อขาย, จำนอง, แบ่งแยก หรือแลกเปลี่ยนที่ดิน และ (ข) มีข้อกำหนดเกี่ยวกับเจ้าพนักงานโอนกรรมสิทธิ์ (conveyancing counsel)

(มาตรา 131 แห่งพระราชบัญญัติศาลสูง ค.ศ 1981 [The Supreme Court Act 1981] มีข้อกำหนดเกี่ยวกับการแต่งตั้งที่ปรึกษาสูงด้านการโอนสิทธิในที่ดิน ในมาตรานี้ ที่ดิน หมายความว่ารวมถึงผลประโยชน์หรือสิทธิอื่นใดเหนือที่ดิน)

ข้อ 40.16 ในการดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ศาลอาจมีคำสั่งให้ที่ดินหรือบางส่วนของที่ดินถูก

(ก) ขาย

(ข) จำนอง

(ค) แลกเปลี่ยน หรือ

(ง) แบ่งแยก¹⁶

การบังคับเอาหลักทรัพย์สินจะกระทำเมื่อนี้ตามคำพิพากษาเป็นหนี้เงินหรือเป็นคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจ่ายเงินแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา แต่กรณีดังกล่าวเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอาจขอให้บังคับด้วยวิธีอื่น เช่น การอายัดสิทธิเรียกร้อง (Garnishee proceedings) การออกคำสั่ง (Charging order) เป็นต้น

การแต่งตั้งผู้เก็บรวบรวมเงินที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิได้รับในอนาคต (Appointment of Receiver) หรือการอายัดทรัพย์สิน (Sequestration of Property) สู้แต่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะเลือกว่าวิธีการใดน่าจะมีประสิทธิผลมากที่สุด¹⁷

เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีหรือบุคคลผู้มีอำนาจตามหมายบังคับคดีเป็นผู้ดำเนินการยึดทรัพย์โดยอาศัยอำนาจตามหมายบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดีอาจยึดทรัพย์ดังกล่าวคือ

(ก) ทรัพย์สินใดๆ ของลูกหนี้ตามหมายบังคับคดี ซึ่งมีทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี (Exempt goods)

(ข) เงิน ธนบัตร ตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน พันธบัตร หรือหลักประกันอื่นใดซึ่งเป็นของลูกหนี้ตามหมายบังคับคดี

¹⁶ กองวิชาการ กรมบังคับคดี. (2547). *คำแปลกฎหมายประเทศอังกฤษ*. หน้า 13-14.

¹⁷ เผ่าพันธ์ ขอบน้ำตาล. *อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 15*. หน้า 28.

ส่วนทรัพย์สินดังกล่าวต่อไปนี้เป็นเจ้าพนักงานบังคับคดีไม่อาจยึดได้เพราะเป็นทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี ได้แก่

(ก) เครื่องมือ หนังสือ ยานพาหนะ และอุปกรณ์อื่นใด ซึ่งจำเป็นต่อการทำงาน ธุรกิจ หรือการเลี้ยงชีพของลูกหนี้ตามหมายบังคับคดี

(ข) เครื่องนุ่งห่ม หลับนอน เครื่องเรือน เครื่องใช้ในครัวเรือน และเครื่องใช้อื่นจำเป็นต่อการดำรงชีพขั้นพื้นฐานของลูกหนี้ตามหมายบังคับคดีและครอบครัวตาม (Schedule 7 ข้อ 9) ซึ่งทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในข่ายความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีของประเทศอังกฤษมีลักษณะคล้ายคลึงกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 285 ของประเทศไทย¹⁸

ตัวอย่างคำสั่งต่าง ๆ ของการบังคับคดีตามกฎหมายอังกฤษ

(1) คำสั่งให้ชำระเงิน (charging order)

คำสั่งให้ชำระเงิน (charging order) มีความหมายตาม Charging Orders Act 1979 มาตรา 1 (1) คือ คำสั่งที่ออกกับทรัพย์สินที่อาจระบุในคำสั่งให้เป็นหลักประกันการชำระเงินใดๆ ที่ถึงกำหนดหรือจะถึงกำหนดภายใต้ คำพิพากษาหรือคำสั่ง ดังนั้นคำสั่งให้ชำระเงิน (charging order) เป็นหลักประกันให้กับหนี้ตามคำพิพากษานั้นเอง แต่โดยตัวของคำสั่งเองไม่ได้เป็นตัวก่อเงินขึ้นมา แต่คำสั่งทำให้เกิดสภาพบังคับให้ชำระหนี้ เมื่อมีคำสั่งให้ชำระเงิน (charging order) และจดทะเบียนที่สำนักทะเบียนที่ดิน (Land Registry) คำสั่งให้ชำระเงิน (charging order) ก็จะมีผลเป็นหลักประกันที่มีระยะเวลานาน ในคดี Ezekeil v Orakpo (1994) ได้ตัดสินว่า คำสั่งให้ชำระเงิน (charging order) ขยายไปครอบคลุมถึงหนี้ตามคำพิพากษา ดอกเบี้ย และค่าใช้จ่าย แม้ว่าไม่ได้กล่าวไว้โดยชัดแจ้งก็ตาม นอกจากนี้ยังสามารถบังคับคำสั่งนั้นได้โดยการเข้าสู่กระบวนการขาย หรืออาจขายโดยลูกหนี้ตามคำพิพากษาและผู้ซื้อที่ซื้อชำระภาระที่มีทั้งหมด

ในกฎหมายอังกฤษคำสั่งให้ชำระเงิน (Charging order) เป็นคำสั่งของศาลให้เจ้าหนี้ตาม คำพิพากษาบังคับเอาทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เช่น หุ่น กองทุน หรือที่ดิน เพื่อชำระหนี้ที่ค้างตามคำพิพากษา รวมถึงดอกเบี้ย และค่าใช้จ่ายต่างๆ

คำสั่งให้ชำระเงิน (charging order) ถือเป็นคำสั่งที่มีประสิทธิภาพในการบังคับคดี แต่อาจกินเวลานานและมีค่าใช้จ่าย CPR ส่วนที่ 73 เป็นส่วนที่กล่าวถึงขั้นตอนการดำเนินการตามคำสั่งให้ชำระเงิน (charging order) เกี่ยวกับที่ดิน หุ่น หลักทรัพย์ หรือกองทุน

¹⁸ HM Courts and Tribunals Service (2011). *The Directory of High Court Enforcement Officers for England and Wales*. Section 99 and Schedule 7 Courts Act 2003. pp. 158.

ศาล High Court มีเขตอำนาจในการออกคำสั่งให้ชำระเงิน (charging order) ที่มีมูลหนี้ตามคำพิพากษาเกิน 5,000 ปอนด์ หากน้อยกว่านั้นจะออกที่ศาล County court

คำสั่งจะมีสองช่วง คือ การพิจารณาในชั้นแรกจะออกเป็นคำสั่งระหว่างกาล (interim order) และท้ายสุดจะออกคำสั่งขั้นสุดท้าย (final order)

บุคคลสามารถร้องต่อศาลเพื่อคัดค้านคำสั่งขั้นสุดท้ายได้ โดยยื่นแสดงหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรแสดงถึงเหตุแห่งการคัดค้านก่อนวันพิจารณา 7 วันตาม CPR 73.8 (1) และในวันพิจารณาศาลมีสิทธิสั่งคำสั่งให้ชำระเงิน (charging order) ขั้นสุดท้าย หรือยกคำสั่ง หรือตัดสินประเด็นข้อพิพาทระหว่างคู่ความ หรือระหว่างคู่ความกับบุคคลอื่นที่คัดค้านศาลในการสั่งคำสั่งให้ชำระเงิน (charging order) ขั้นสุดท้าย หรือ ทำการพิจารณาคดีประเด็นต่างๆ หากจำเป็นตาม CPR 73.8 (2)

ในการสั่ง คำสั่งให้ชำระเงิน (charging order) ศาลจะต้องพิจารณาสถานการณ์แห่งคดีโดยเฉพาะพิจารณาหลักฐานโดยดูจาก สถานะส่วนตัวของลูกหนี้ และดูว่ามีเจ้าหนี้อื่นจะเสียประโยชน์จากคำสั่งศาลนี้หรือไม่ นอกจากนี้ศาลจะไม่สั่งคำสั่งขั้นสุดท้าย หากลูกหนี้ตามคำพิพากษากลายเป็นบุคคลล้มละลายหลังจากออกคำสั่งระหว่างกาล¹⁹

ตัวอย่างเช่น กระบวนการขายทรัพย์สินตามคำสั่งให้ชำระเงิน (charging order) ทำโดยออกหลักฐานตาม CPR 73.10 เป็นลายลักษณ์อักษร ให้รายละเอียดของคำสั่งให้ชำระเงิน (charging order) และทำการยืนยันตัวลูกหนี้และทรัพย์สิน ระบุภาระติดพันตามลำดับ และจำนวนหนี้ที่ค้าง ตามคำพิพากษา รวมถึงประเมินราคาที่จะได้รับจากการขายด้วย

หากทรัพย์สินตามคำสั่งให้ชำระเงิน (charging order) นั้นมีเจ้าของมากกว่าหนึ่งราย จะไม่ใช่ข้อ 73.10 แต่จะใช้คำสั่งขายตาม Trusts of Land and Appointment of Trustees Act 1996 มาตรา 14 แทน²⁰

ตัวอย่างหลักกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับคำสั่งให้ชำระเงิน

73.10 (1) ภายใต้ข้อกำหนดของกฎหมายอื่นใด ศาลอาจคำสั่งให้ขายทรัพย์สินเพื่อให้คำสั่งให้ชำระเงินมีผลใช้บังคับ หากมีการร้องขอโดยบุคคลซึ่งศาลมีคำสั่งให้ได้รับผลประโยชน์ในทรัพย์สิน โดยออกเป็นคำสั่งให้ชำระเงิน

¹⁹ กองวิชาการ กรมบังคับคดี. อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 16. หน้า 25.

²⁰ เรื่องเดียวกัน. หน้า 26.

(2) การใช้สิทธิเรียกร้องเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งขายทรัพย์สินภายใต้กฎนี้ ต้องยื่นต่อศาลซึ่งออกคำสั่งให้ชำระเงิน เว้นแต่ศาลนั้นไม่มีอำนาจในการออกคำสั่งขายทรัพย์สิน

(การใช้สิทธิเรียกร้องภายใต้กฎนี้เป็นกระบวนการพิจารณาในการบังคับคำสั่งและมาตรา 23 (c) แห่งพระราชบัญญัติศาลประจำมณฑล 1984 (The County Courts 1984) ระบุอำนาจของศาลประจำมณฑลในการนั่งพิจารณาและตัดสิน)

(3) ผู้ใช้สิทธิเรียกร้องต้องปฏิบัติให้เป็นไปตาม Part 8

(4) จะต้องยื่นสำเนาของคำสั่งให้ชำระเงินไปพร้อมกับแบบฟอร์มการใช้สิทธิเรียกร้องด้วย

(5) พยานหลักฐานอันเป็นลายลักษณ์อักษรของผู้ใช้สิทธิเรียกร้องต้องระบุข้อมูลซึ่งกำหนดใน Practice Direction 73 ด้วย²¹

(2) คำสั่งขาย

ศาลสามารถออกคำสั่งขายอสังหาริมทรัพย์ตามคำร้องของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาที่มีคำสั่งให้ชำระเงิน (charging order) ต่อทรัพย์สินนั้นได้ อย่างไรก็ตามหากทรัพย์สินที่จะขายนั้นมีเจ้าของมากกว่าหนึ่งคนและคำสั่งเกี่ยวข้องกับเจ้าของร่วมเพียงคนเดียว จะไม่ใช้วิธีการปกติ โดยจะต้องขอคำสั่งขายภายใต้กฎหมาย Trusts of Land and Appointment of Trustees Act 1996 มาตรา 14 แทน

หากทรัพย์สินตามคำสั่งให้ชำระเงิน (charging order) คือ ที่ดิน คำสั่งนั้นจะต้องนำไปจดทะเบียนที่สำนักทะเบียนที่ดิน (Land Registry) หากที่ดินนั้นมีเจ้าของร่วม คำสั่งจะมีผลเฉพาะส่วนที่เป็นกรรมสิทธิ์ของลูกหนี้²²

ตัวอย่างหลักกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับคำสั่งให้ชำระเงินโดยการขายกฎ 73.10

- ศาลประจำมณฑลที่เขตอำนาจในการตัดสินการเรียกร้องภายใต้กฎ 73.10 เพื่อบังคับคำสั่งให้ชำระเงิน หากจำนวนเงินซึ่งเป็นหนี้ภายใต้คำสั่งไม่เกินกว่าขอบอำนาจของศาลประจำมณฑล

- การเรียกร้องในศาลสูง (High Court) เพื่อให้มีคำสั่งขายที่ดินเพื่อบังคับคำสั่งให้ชำระเงินจะต้องเริ่มกระบวนการพิจารณาที่ Chancery Chamber แห่ง Royal Court of Justice หรือที่

²¹ เรื่องเดียวกัน. หน้า 66.

²² เรื่องเดียวกัน. หน้า 81.

Chancery district registry (มี Chancery district registry อยู่ที่เมืองเบอร์มิงแฮม, บริสตอล, เคียร์นาฟอน, คาร์ดิฟฟ์, ลีดส์, ลิเวอร์พูล, แมนเชสเตอร์, มอลด์, นิวคาสเซิล อะพอน ไทน์ และเพรสตัน)

- พยานหลักฐานอันเป็นลายลักษณ์อักษรซึ่งสนับสนุนการเรียกร้องภายใต้กฎ

73.10 ต้อง

- (1) ระบุคำสั่งให้ชำระเงินและทรัพย์สินซึ่งประสงค์ให้ขาย
- (2) ระบุจำนวนเงินตามคำสั่งและจำนวนเงินที่ถึงกำหนดชำระในวันที่ยื่นข้อเรียกร้อง
- (3) รับรองสถานะของลูกหนี้ที่มีเหนือทรัพย์สินตามที่ทราบ
- (4) ระบุรายละเอียดต่อไปนี้ง่ายที่ผู้เรียกร้องจะสามารถทำได้
 - (ก) ชื่อและที่อยู่ของเจ้าหนี้รายอื่นซึ่งมีบุริมสิทธิหรือหลักประกันใดเหนือ

ทรัพย์สิน และ

(ข) จำนวนหนี้ของเจ้าหนี้แต่ละราย และ

- (5) ระบุราคาในการขายทรัพย์สินโดยประมาณ
- (6) หากข้อเรียกร้องนั้นเกี่ยวกับที่ดิน ระบุรายละเอียดเกี่ยวกับผู้มีสิทธิครอบครอง

เท่าที่ผู้เรียกร้องทราบ และ

- (7) หากข้อเรียกร้องนั้นเกี่ยวกับทรัพย์สินที่อยู่อาศัย

(ก) ระบุว่า

(i) ที่ดินนั้นอยู่ใน Class F หรือ

(ii) หมายซึ่งออกภายใต้มาตรา 31 (10) แห่งพระราชบัญญัติกฎหมายครอบครัว

1996 (the Family Law Act 1996) หรือภายใต้ข้อกำหนดแห่งพระราชบัญญัติอื่นใดซึ่งมีมีอยู่ก่อนมาตรานั้น ได้รับการจดทะเบียน และ

(ข) หากเป็นเช่นนั้น ให้ระบุ

(i) ที่ดินหรือหมายนั้นถูกจดทะเบียนในนามผู้ใด และ

(ii) ผู้เรียกร้องจะส่งหมายไปยังบุคคลนั้น

- ผู้เรียกร้องต้องกระทำทุกขั้นตอนตามสมควรเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่

กำหนดไว้ในวรรค 4.3 ก่อนการยื่นข้อเรียกร้อง

- ตัวอย่างแบบฟอร์มเพื่อขอคำสั่งให้ขายทรัพย์สินระบุอยู่ในภาคผนวกเอ

(Appendix A) ของ practice direction นี้เพื่อเป็นแนวทาง แบบฟอร์มดังกล่าวมิได้เป็นแบบฟอร์มของคำสั่งและอาจมีการเปลี่ยนแปลงหรือทำให้แตกต่างกันโดยศาลเพื่อให้เหมาะสมกับแต่ละกรณี

- ภายในเขตอำนาจศาล การยื่นขอให้ศาลมีคำสั่งให้ชำระเงินหรือคำสั่งให้ชำระเงินระหว่างการพิจารณาอาจยื่นเพื่อให้บังคับเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งเป็นหุ้นส่วน

- เพื่อวัตถุประสงค์ของกฎ 73.5 (1) (a) (การส่งคำสั่งระหว่างการพิจารณา) จะต้องนำส่งเอกสารไปยังบุคคลต่อไปนี้

- (1) สมาชิกของหุ้นส่วนที่อยู่ภายในเขตอำนาจศาล
- (2) ผู้รับมอบอำนาจจากหุ้นส่วน หรือ
- (3) บุคคลอื่นใดซึ่งมีอำนาจในการควบคุมหรือจัดการกิจการของหุ้นส่วน

- หากมีคำสั่งให้หุ้นส่วนมายังศาล เพียงแต่ผู้เป็นหุ้นส่วนมายังศาลก็เป็น การเพียงพอ²³

กระบวนการขายทรัพย์สินที่ถูกยึดของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

ศาลสูง (High Court) เป็นผู้ออกหมายบังคับคดีที่เรียกว่า Fieri facias หรือที่เรียกโดยย่อว่า “fi. fa” ส่วนศาลเคาน์ตี คอร์ท จะออก Warrants of execution ให้อำนาจเจ้าพนักงานบังคับคดีเข้าไปยึดสิ่งของ (Goods) ซึ่งรวมถึงรถยนต์ เงินสด ตั๋วสัญญาใช้เงินและหลักทรัพย์ซึ่งอยู่ในเคหสถานของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเพียงพอที่พอจะชำระหนี้ตามคำพิพากษาและค่าธรรมเนียมหากเป็นการยึดเงินสดเจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถจ่ายชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไปได้ แต่ถ้าเป็นทรัพย์สินส่วนอื่นต้องนำออกขายทอดตลาดจะส่งมอบตีใช้หนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่ได้

ในการขายทอดตลาดนั้นทรัพย์สินจะถูกขายในราคาที่สูงกว่า 20 ปอนด์ โดยเป็นราคาที่รวมค่าใช้จ่ายตามกฎหมายแล้ว การขายนั้นจะต้องเป็นการขายทอดตลาด และต้องมีใบสัญญาซื้อขาย (of Sale) หรือสัญญาเอกชน (Private Contract) เว้นแต่เป็นไปตามคำสั่งศาลและจะต้องโฆษณาต่อสาธารณชนเป็นการทั่วไปในวันขายทอดตลาดและสามวันก่อนวันขายทอดตลาด

หากในกรณีบุคคลซึ่งยึดทรัพย์สินได้รับหมายการบังคับคดีอื่น ศาลจะต้องไม่พิจารณาคำร้อง ให้ขายทรัพย์สินนั้น จนกว่าจะมีการออกหมายซึ่งออกตาม Civil Procedure Rules นั้นแก่เจ้าหนี้ตามหมายบังคับคดีอื่น เจ้าหนี้ตามหมายบังคับคดีซึ่งได้รับหมายตามสิทธิที่จะไปแสดงตนต่อศาล และได้รับการพิจารณาคำร้องโดยศาล²⁴

²³ เรื่องเดียวกัน. หน้า 63.

²⁴ HM Courts and Tribunals Service, *supra* note 18. pp 158.

วิธีการขายทอดตลาดทรัพย์สินของประเทศอังกฤษ (English auction)

ปกติแล้วการชื้อว่าจะขายก็เป็นการเพียงพอที่จะทำให้ลูกหนี้ชำระหนี้ เมื่อมีการชำระหนี้ ก็จะมีการปล่อยทรัพย์สินที่ทำการยึดไว้ มิฉะนั้นทรัพย์สินก็จะนำไปขายโดยการขายทอดตลาดต่อสาธารณะในการยึดทรัพย์สิน ลูกหนี้จะได้รับรายการที่ยึด และจะต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้าถึงการขายทอดตลาด การขายทอดตลาดต้องมีการโฆษณาต่อสาธารณะ และต้องทำโดยนายหน้า (broker) หรือ ผู้ประเมิน (appraiser) ที่ได้รับการแต่งตั้ง หลังจากการขาย ลูกหนี้จะได้รับรายละเอียดเป็นหนังสือเกี่ยวกับการขายและกระบวนการต่างๆ ผู้ซื้อสินค้าที่ขายจะได้รับกรรมสิทธิ์ (CCA 1984 มาตรา 98 (1)) ซึ่งระเบียบปฏิบัติ แนวทาง รวมถึงวิธีการในการขายทอดตลาดทรัพย์สินของประเทศอังกฤษ ส่วนใหญ่มาจากพระราชบัญญัติศาลประจำมณฑล 1984 (The County Courts Act 1984) ซึ่งพอสรุปหลักสำคัญจากข้อบัญญัติที่เกี่ยวกับการขายทอดตลาด ได้ดังนี้

ตามพระราชบัญญัติศาลประจำมณฑล 1984 (The County Courts Act 1984)

ข้อ 97 การขายภายใต้การบังคับคดี ให้ขายเป็นการทั่วไป เว้นแต่จะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

(1) หากทรัพย์สินที่ขายภายใต้การบังคับคดีมีมูลค่าสูงกว่า 20 ปอนด์ (คำนวณรวมค่าใช้จ่ายตามกฎหมายแล้ว) จะต้องขายทรัพย์สินนั้นโดยการขายทอดตลาด มิใช่โดยทำเป็นสัญญาซื้อขาย (Bill of Sale) หรือสัญญาเอกชน (Private Contract) เว้นแต่ศาลที่ออกหมายบังคับคดีมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น โดยให้เจ้าพนักงานประกาศโฆษณาเป็นการทั่วไปในวันขายและสามวันก่อนขาย

(2) หากทรัพย์สินนั้นถูกยึดในการบังคับคดีในคดีอื่น และเจ้าพนักงานได้รับแจ้งถึงการบังคับคดีอื่นนั้น ห้ามศาลพิจารณาคำร้องขอขายทรัพย์สินโดยวิธีอื่น ที่มิใช่การขายทอดตลาด จนกว่าจะได้มีการแจ้งไปยังเจ้าหนี้ตามหมายบังคับคดีอื่นนั้นแล้ว เพื่อให้มายังศาลและต่อสู้ในการพิจารณาคำร้องดังกล่าวด้วย²⁵

จากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น การขายทอดตลาดโดยวิธีการนี้ได้ถูกนำมาใช้โดยทั่วไปในการประมูลขายทรัพย์สินเป็นการขายทอดตลาดที่เปิดเผยต่อสาธารณชนจึงถูกเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า "Open auction" มีผู้ทอดตลาด (Auctioneer) ทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการขาย โดยจะมีการกำหนดราคาขั้นต่ำ ซึ่งจะเริ่มจากผู้เข้าสู่อราคาด่านราคาเพื่อซื้อทรัพย์สินเริ่มต้นจากราคาขั้นต่ำและเพิ่มขึ้นไปเรื่อยๆ โดยจะทำการตกลงขายให้แก่ผู้ที่เสนอราคาสูงที่สุด และผู้ซื้อทรัพย์สินได้จะต้องชำระเงินตามราคาที่ประมูลนั้น ลักษณะเฉพาะของการขายทอดตลาดแบบอังกฤษ คือ ผู้เข้าสู่อราคา

²⁵ กองวิชาการ กรมบังคับคดี. อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 19. หน้า 54.

แต่ละคนจะสามารถคาดคะเนมูลค่าปัจจุบันของทรัพย์สินโดยพิจารณาจากราคาที่มีผู้ร่วมการประมูลคนอื่นเสนอทำให้ผู้เข้าสู่ราคาตัดสินใจว่าจะทำการเสนอราคาเพิ่มขึ้นหรือไม่

รูปแบบโดยทั่วไปของการขายทอดตลาดแบบอังกฤษ มีลักษณะเหมือนการประมูลแบบยื่นซองเสนอราคา กล่าวคือ ผู้ขายหรือผู้ทอดตลาดจะทำการเชิญผู้สู่ราคาเข้ามาประมูลโดยการเสนอราคา การขายทอดตลาดแบบอังกฤษจะเปิดโอกาสให้ผู้สู่ราคาสามารถเปลี่ยนแปลงการเสนอราคาได้ตลอดเพื่อผลักดันให้ราคาสูงขึ้นไปเรื่อยๆ ในการประมูลแบบการยื่นซองเสนอราคา จะสำเร็จสมบูรณ์เมื่อผู้เข้าสู่ราคาเชื่อว่าทรัพย์สินมีมูลค่ามาก ผู้สู่ราคาในการขายทอดตลาดแบบอังกฤษประสบความสำเร็จในการประมูลเมื่อเสนอราคามากขึ้น ถ้าผู้สู่ราคาแต่ละคนต้องการทรัพย์สินมาก ในขั้นสุดท้ายผู้ชนะการประมูลที่ได้เสนอราคาสูงที่สุดจะเป็นผู้ซื้อทรัพย์สินได้ จะเห็นได้ว่าการประมูลขายทอดตลาดทรัพย์สินการแข่งขันของผู้สู่ราคาขึ้นอยู่กับจำนวน ผู้เข้าสู่ราคาผู้สู่ราคาจำนวนมากสามารถผลักดันให้ราคาดีสูงกว่าการที่ได้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินไว้ล่วงหน้า นอกจากนั้นอุปสงค์หรือความต้องการในตัวทรัพย์สินมาก ยังมีส่วนที่ทำให้ขายทอดตลาดทรัพย์สินได้ราคาสูงขึ้น

ในกรณีที่ผู้สู่ราคาต้องการจะซื้อทรัพย์สินเพื่อนำไปขายทำกำไร ทำให้เสนอราคาต่ำกว่าที่ควรจะเป็น ดังนั้นเพื่อไม่ให้ราคาที่ได้จากการประมูลต่ำมากจนเป็นเหตุให้ผู้ขายขาดทุน ผู้ขายทรัพย์สินจะกำหนดล่วงหน้าไว้ในการขายทอดตลาดทุกครั้งใน Subject of confirmation ว่าผู้ขายขอสงวนสิทธิในการปฏิเสธไม่ยอมรับค่าเสนอราคาสุดท้ายที่ผู้ขายมีความเห็นว่าราคาต่ำเกินไป ทำให้มีการกำหนดราคาขั้นต่ำซึ่งเป็นราคาเริ่มต้นในการขายหากไม่มีใครเสนอราคาสูงกว่าราคาขั้นต่ำจะไม่มีใครซื้อทรัพย์สินได้ การประมูลขายทอดตลาดที่ไม่ได้ระบุราคาขั้นต่ำไว้จะส่งผลให้ผู้เข้าสู่ราคาเสนอราคาประมูลเริ่มต้นเป็นจำนวนเท่าใดก็ได้ และทุกคนสามารถชนะการประมูลได้ แต่ในการประมูลที่มีการกำหนดราคาขั้นต่ำไว้ทำให้ทรัพย์สินที่นำมาขายมีโอกาสได้ราคาสูงกว่า หรือใกล้เคียงกับราคาขั้นต่ำ

การประมูลขายแบบอังกฤษจะเป็นที่นิยม เนื่องจากการประมูลจะใช้ระยะเวลาที่สั้นในภาวะตลาดทรัพย์สินหรือเศรษฐกิจตกต่ำ จะได้รับผลประโยชน์ค่าตอบแทนจากราคาด้วยความรวดเร็ว นอกจากนั้นการประมูลแบบอังกฤษจะดำเนินการด้วยวาจาโดยใช้ปากเปล่าไม่ต้องอาศัยแบบฟอร์ม ในการเข้าซื้อเสนอราคาเหมือนกับการประมูลแบบยื่นซองเสนอราคา

หลักเกณฑ์สำคัญของผู้เข้าสู่ราคาในการประมูลทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดต้องดูว่าทรัพย์สินมีมูลค่าเท่าใด โดยการตรวจสอบจากในทุกแหล่งที่มีทรัพย์สินชนิด ประเภทเดียวกันไม่ว่าจะเป็นในตลาดของมือสอง ตลาดซื้อขายทรัพย์สินทั่วไปและพิจารณาว่าราคาที่ต้องจ่ายเงินสำหรับทรัพย์สินที่นำมาประมูลขายกับทรัพย์สินที่มีสภาพเหมือนกันคล้ายกันในแหล่งอื่นๆ

จะเท่ากันหรือน้อยกว่าเท่าใด ผู้ซื้อราคาที่มีประสบการณ์จะทำการตรวจสอบสำรวจทรัพย์สินล่วงหน้าก่อนที่จะขายทอดตลาดโดยเฉพาะอย่างยิ่งอสังหาริมทรัพย์หรือทรัพย์สินอื่นที่มีราคาสูง การตรวจสอบดังกล่าวจะมีผลอย่างมากต่อมูลค่าของทรัพย์สินในการขายทอดตลาด หลักการนี้ได้นำมาใช้กับการขายทอดตลาดทรัพย์สินแบบยื่นของเสนอราคาเช่นเดียวกัน

ในกรณีที่เป็นสังหาริมทรัพย์ที่มีราคาไม่สูงมากนัก เช่น เฟอร์นิเจอร์ อุปกรณ์สำนักงาน เครื่องมือเครื่องใช้ อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ เครื่องจักรขนาดเล็ก ผู้ซื้อราคาอาจจะทำการสำรวจทรัพย์สินดังกล่าวในเวลาไม่นานก่อนการขายทอดตลาดเริ่มต้น ถ้าผู้ซื้อราคารู้ว่าอะไรคือราคาที่สมเหตุสมผลสำหรับทรัพย์สิน เขาตัดสินใจเลือกที่จะจ่ายตามราคาที่พอใจ ในบางครั้งผู้ซื้อราคาจะจ่ายในราคาขายปลีก (Retail price) หากทรัพย์สินนั้นมีสภาพเก่า ผุพัง ล้าสมัย ทรัพย์สินเหล่านี้ไม่สามารถจะขายได้ราคาสูง ดังนั้น ผู้ซื้อราคาจะเสนอราคาค่อนข้างต่ำหากประมูลซื้อทรัพย์สินได้นำทรัพย์สินไปซ่อมแซมเพื่อขายทำกำไร

จากการศึกษามาแล้วจะพบว่าการประมูลแบบยื่นของเสนอราคา จะพิจารณาถึงอุปสงค์หรือความต้องการซื้อของผู้ซื้อราคา และความต้องการในการเปลี่ยนทรัพย์สินเป็นเงินของผู้ขายที่จะเป็นตัวกำหนดราคาประมูล การซื้อราคาในการขายทอดตลาด พิจารณาแต่เพียงมูลค่าของทรัพย์สิน ซึ่งจะจำกัดราคาประมูลให้เหมาะสมกับสภาพภาวะตลาด หรือความต้องการของผู้ขาย อุปสงค์ในตัวทรัพย์สินจะแสดงให้เห็นการแข่งขันในระหว่างผู้ซื้อราคาอย่างชัดเจน ส่วนความต้องการในรายได้จากการประมูลของผู้ขายนั้นจะแสดงเมื่อราคาประมูลสูงมาก ผู้ซื้อราคาที่ไม่มีความประสบการณ์มักจะล้มเหลวในการบังคับตนเองและไม่สามารถทนต่อแรงกระตุ้น หรือแรงผลักดันทำให้เสนอราคาสูงกว่ามูลค่าทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก ในขณะที่ผู้ซื้อราคาที่มีประสบการณ์จะหลีกเลี่ยงแรงกระตุ้นที่ทำให้เกิดการเสนอซื้อ ในการประมูลจะทำการเสนอราคาเฉพาะตามจำนวนที่ตนเองต้องการและไม่ยอมเสี่ยงต่อการขาดทุนโดยเสนอราคาประมูลที่สูงกว่าที่ตนได้คำนวณหรือประเมินราคาจากทรัพย์สินไว้ล่วงหน้าแล้ว

ตัวอย่างเช่น ในการประมูลขายทรัพย์สินที่มีอยู่จำนวนมากหลายชนิด เช่น โຕ้ะคอมพิวเตอร์ ผู้ขายอาจซื้อเชิญ ให้ทำการประมูลซื้อของในปริมาณทั้งหมด อาจเรียกราคาสำหรับทรัพย์สินขายรวมกันไปใน 1 ชุด ประกอบด้วย โຕ้ะ 10 ตัว ในราคา 5,000 บาท หรือสำหรับโຕ้ะ 1 ตัว ราคา 500 บาท มีโຕ้ะอยู่ 10 ตัวความสับสนที่เกิดขึ้นจากข้อเสนอสองอย่างที่เป็นไปได้ ทำให้ผู้ซื้อราคาเสี่ยงต่อการจ่ายเงินที่มากขึ้นเมื่อผู้ซื้อราคาที่ได้พิจารณาอย่างถี่ถ้วน จะทำการเสนอราคาและค่อยๆ เพิ่มราคาตามไป ในขณะที่ผู้ซื้อราคาเป็นครั้งแรกอาจซื้อราคาสำหรับโຕ้ะ 1 ตัว และเพิ่มราคาอย่างรวดเร็ว ในความเป็นจริงแล้วผู้ซื้อราคาจะไม่จ่ายเงิน 10 ครั้ง ในการซื้อทรัพย์สิน จำนวน 1 ตัว

แต่จะเลือกประมูลทรัพย์สินที่ขายรวมเป็น 1 ชุดมากกว่า ดังนั้น ผู้สุ่ราคาอาจจะหยุดทันทีที่ราคาประมูลสูงเกินไปกว่าความเหมาะสมในขณะที่ผู้สุ่ราคาบางคนจะประมูลสูงขึ้นไปกว่ามูลค่าของทรัพย์สินในจำนวนรวมกันของโต๊ะ 10 ตัว ที่ประมูลขายรวมก็ได้²⁶

ความคุ้มครองภายหลังการขายทอดตลาด

หลักกฎหมายเรื่องความคุ้มครองของเจ้าพนักงานบังคับคดีและผู้ซื้อทรัพย์สินได้บัญญัติไว้ตามพระราชบัญญัติศาลประจำมณฑล 1984 (The County Courts Act 1984)

ข้อ 98 ความคุ้มครองของเจ้าพนักงานซึ่งขายทรัพย์สินภายใต้การบังคับคดีไปโดยมิทราบถึงการใช้สิทธิเรียกร้องของบุคคลภายนอก

(1) หากทรัพย์สินอยู่ในความครอบครองของลูกหนี้ตามหมายบังคับคดีในเวลาที่มีการยึดโดยเจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่อื่นที่มีอำนาจตามหมายหรือเอกสารการบังคับคดีอื่นใดซึ่งออกโดยศาลประจำมณฑล ได้ถูกขายไปโดยเจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่อื่นใด โดยไม่มีผู้ใดใช้สิทธิเรียกร้องเหนือทรัพย์สินนั้น

(ก) ผู้ซึ่งซื้อทรัพย์สินในการขายนั้นไปเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์เหนือทรัพย์สินนั้น และ

(ข) บุคคลอื่นไม่มีสิทธิที่จะเรียกร้องใดเอากับเจ้าพนักงานหรือบุคคลซึ่งปฏิบัติ

ตามหน้าที่ ในการ

(i) ขายทรัพย์สิน หรือ

(ii) จ่ายเงินไปก่อนที่จะได้รับแจ้งถึงการใช้สิทธิเรียกร้องเหนือทรัพย์สินนั้น

เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า เจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่อื่นนั้น ทราบหรืออาจทราบได้ว่าทรัพย์สินนั้นมิได้เป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ตามหมายบังคับคดีหากได้ดำเนินการสืบสวนตามสมควร

(2) ความข้อนี้ไม่กระทบต่อสิทธิของผู้เรียกร้องอื่นใดซึ่งพิสูจน์ได้ว่า ในเวลาที่มีการขายนั้น ตนเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ถูกยึดและขาย ในการเรียกร้องค่าเสียหายจากบุคคลอื่น ซึ่งมีใช่เจ้าพนักงานบังคับคดีหรือเจ้าพนักงานอื่นใดซึ่งใช้อำนาจตามหมายบังคับคดี

(3) ความข้อนี้อยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 183, 184 และ 346 ของ Insolvency Act 1986²⁷

ภายหลังจากการขายทอดตลาดทรัพย์สินเจ้าพนักงานบังคับคดีและผู้ซื้อทรัพย์สินจะได้รับความคุ้มครองหากกระทำการโดย

²⁶ บุญศิริ คำแก้ว. (2548). "ปัญหาราคาในการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ยึดโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี". วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 44-47.

²⁷ กองวิชาการ กรมบังคับคดี. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 19. หน้า 70.

(ก) ศาลสูงเป็นผู้ออกหมายบังคับคดี

(ข) ทรัพย์ซึ่งอยู่ในความครอบครองของลูกหนี้ตามหมายบังคับคดีถูกยึดโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีหรือบุคคลอื่นซึ่งมีอำนาจตามหมายบังคับคดี และ

(ค) ทรัพย์ถูกขายไปโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี โดยไม่มีผู้ใดใช้สิทธิเรียกร้องเหนือทรัพย์นั้นเมื่อผู้ซื้อทรัพย์ไปเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์เหนือทรัพย์นั้น และบุคคลอื่นไม่มีสิทธิที่จะเรียกร้องใดเอากับเจ้าพนักงานหรือบุคคลซึ่งปฏิบัติตามหน้าที่ ในการขายทรัพย์ หรือจ่ายเงินไปก่อนที่จะมีการใช้สิทธิเรียกร้องเหนือทรัพย์นั้น

เว้นแต่จะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองหากพิสูจน์ได้ว่า เจ้าพนักงานบังคับคดีหรือบุคคลนั้นได้ทราบ หรืออาจทราบได้ว่าทรัพย์นั้นมีใช่ทรัพย์ของลูกหนี้ตามหมายบังคับคดี หากได้สืบสวนตามสมควร

ความข้อนี้ไม่กระทบต่อสิทธิของผู้เรียกร้องโดยชอบ (lawful claimant) ในการเรียกร้องค่าเสียหายจากบุคคลอื่นซึ่งมิใช่เจ้าพนักงานบังคับคดีหรือเจ้าพนักงานอื่นใดซึ่งใช้อำนาจตามหมายบังคับคดี ผู้เรียกร้องโดยชอบ (lawful claimant) หมายถึง บุคคลซึ่งพิสูจน์ในเวลาขายทรัพย์ได้ว่าเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์ที่ถูกยึดและขาย ความข้อนี้อยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 183, 184 และ 346 ของ Insolvency Act 1986²⁸

ค่าธรรมเนียมในการขายทอดตลาดทรัพย์สิน

หลักกฎหมายที่เกี่ยวกับเรื่องการคิดค่าธรรมเนียมในการขายทอดตลาดทรัพย์สิน

ข้อ (1) เว้นแต่ศาลมีคำสั่งเป็นอย่างอื่นในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ขายที่ดิน ตามข้อบังคับ 40.16 ค่าตอบแทนของผู้ดำเนินการขายทอดตลาดและนายหน้าที่ดินให้รวมถึง

(ก) ค่านายหน้า

(ข) ค่าธรรมเนียมการประเมินราคาที่ดิน

(ค) ค่าใช้จ่ายในการโฆษณาที่ดิน

(ง) ค่าใช้จ่ายและค่าชดเชยอื่นแต่ไม่รวมถึงค่าสำรวจ

(2) การคิดค่าใช้จ่ายในการสำรวจต้องได้รับอนุญาตจากศาล

ข้อ (2) หากจำนวนค่าธรรมเนียมของผู้ดำเนินการขายทอดตลาดหรือตัวแทนขายทรัพย์ได้รับอนุญาตภายใต้วรรค ข้อ (1)

(1) ไม่เกินร้อยละ 2.5 ของราคาขาย และ

²⁸ HM Courts and Tribunals Service, *supra* note 18, pp. 159.

(2) หากไม่มีการขายทรัพย์สิน ไม่ว่าจะโดยการขายทอดตลาดหรือสัญญาเอกชน แต่มีการเตรียมการขายทอดตลาด รวมถึงการเตรียมบัญชีทรัพย์สินที่ถูกลิด โดยผู้ขายหรือเจ้าพนักงานบังคับคดี

(ก) หากมีการเคลื่อนย้ายทรัพย์สินไปยังสถานที่ของผู้ขาย ให้หักเงินในอัตรา 10% ของมูลค่าทรัพย์สิน

(ข) หากไม่มีการเคลื่อนย้ายทรัพย์สินออกจากสถานที่ของลูกหนี้ ให้หักเงินในอัตรา 5% ของมูลค่าทรัพย์สินและหักค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงตามสมควรตาม (Schedule 7 ข้อ 6)³⁰

³⁰ HM Courts and Tribunals Service. *supra* note 18, pp. 157.